

Beslut

Datum 2024-10-10

Dnr 2023:8101

Sida **1 (24)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolans undervisning
om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer
vid Vimmerby gymnasium 2 i Vimmerby kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Vimmerby gymnasium 2 avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga gymnasiegemensamma ämnen på gymnasiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Vimmerby gymnasium 2 den 26–27 augusti 2024. Besöket genomfördes av utredarna Roger Persson och Maria Hermansson.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare i gymnasiegemensamma ämnen
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut:

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Vimmerby gymnasium 2 i Vimmerby kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **låg utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- genomför en undervisning om kunskapsområdet som är återkommande och aktuell och som är ett integrerat inslag under alla gymnasieår så att eleverna får en helhetsbild av kunskapsområdet
- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersförtryck samt utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Vimmerby gymnasium 2 i Vimmerby kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **låg utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- utveckla strategier för att bemöta utspel och uttryck för intolerans och arbeta med insatser som hävdar de värden läroplanen anger
- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 30 april 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade

utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till

kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till

Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8101) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i låg utsträckning utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen visar att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer inte är ett återkommande inslag för alla elever under alla år i gymnasiet.

Undervisningen fångar sällan upp aktuella frågor med koppling till kunskapsområdet och lärarna tar i sin undervisning inte hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad och fördjupande undervisning visar att kunskapsområdet främst präglas av punktinsatser i undervisningen i gymnasiegemensamma ämnen. Det skiljer sig åt mellan olika ämnen och program i vilken omfattning som kunskapsområdet förekommer och särskilt för eleverna på yrkesprogram blir undervisningen begränsad. Undervisningen synliggör i begränsad omfattning hur olika perspektiv på kunskapsområdet hänger ihop.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att undervisningen ger eleverna begränsade möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer som rör kön och hedersförtryck. Undervisningen har även få inslag som ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier. Eleverna får möjligheter att utveckla sina förmågor att leva sig in i andra människors situationer och i viss mån utveckla förståelse för vad fungerande relationer innebär. Undervisningen om samtycke är dock inte likvärdig mellan olika program.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i låg utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att undervisningen innehåller vissa generella insatser för att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat där elever ska vilja och våga uttrycka sig, men att dessa skiljer sig åt mellan olika lärare. Granskningen visar att lärarna är normmedvetna men att det skiljer sig mellan olika program i vilken mån eleverna får undervisning om hur normer kan påverka och begränsa människors liv och hur ofta eleverna får möjligheter att reflektera över detta.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna i olika omfattning bemöter utspel och uttryck för intolerans som kan knytas till kunskapsområdet. Lärarna planerar dock inte sin undervisning utifrån kännedom om negativa uttryck bland eleverna som strider mot skolans värdegrund.

Granskningen av elevdelaktighet visar att undervisningen sällan utgår från elevernas frågor och perspektiv, eftersom eleverna endast ges vissa möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av kunskapsområdet.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande och aktuell undervisning
- Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Kunskapsområdet är inte ett återkommande inslag för alla elever

Granskningen visar att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer inte återkommer under alla år på gymnasiet. Eleverna läser sina gymnasiegemensamma kurser i olika år på olika program och det skiljer sig åt hur återkommande de får undervisning som rör kunskapsområdet. Den undervisning som eleverna får är dock aktuell och relevant.

Av intervjuer med såväl elever som lärare framgår att det finns inslag som rör kunskapsområdet inom alla gymnasieår, men hur återkommande det behandlas i undervisningen varierar mellan olika program. Enligt elever som läser på samhällsvetenskapligt program ingår kunskapsområdet i undervisningen främst under år 1. För eleverna som läser yrkesprogram är det främst under år 2 och 3 som kunskapsområdet ingår i undervisningen. Elever som läser det naturvetenskapliga programmet berättar däremot att kunskapsområdet återkommer i olika ämnen under åren 1–3.

Lärarna berättar att de på egna initiativ arbetar för att hålla sin undervisning uppdaterad, bland annat genom att följa nyheter om vad som händer i världen. Flera lärare uppger dock att vissa läromedel inte fullt ut speglar kunskapsområdet. Enligt eleverna är den undervisning som de har fått ta del av uppdaterad och relevant.

Undervisningen fångar till viss del upp dagsaktuella frågor knutna till kunskapsområdet

Granskningen visar att det händer att vardagshändelser eller aktuella samhällsfrågor med koppling till sexualitet, samtycke och relationer blir en del av undervisningen. Det är dock endast i ett fåtal ämnen och sällan regelbundet eller planerat.

Enligt såväl elever som lärare finns det tillfällen när eleverna får samtala och diskutera om frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. De berättar även att eleverna får tillfälle att reflektera i olika former såväl enskilt som tillsammans med andra i grupp och i helklass. Det skiljer sig dock mellan lärare i vilken mån de tar upp frågor som eleverna möter i vardagen, exempelvis på sociala medier. Samtidigt som någon lärare berättar att hen ibland tar exempel från sociala medier för att använda på lektionerna uppger en annan lärare att eleverna är långt före i de digitala världarna och att det därför kan vara svårt att hålla jämna steg med var de befinner sig. Några lärare ger dock exempel på att elever på egna initiativ har lyft spontana frågor till diskussion utifrån en föreläsning om machokultur som tog upp en internetprofil med kontroversiella åsikter om kvinnor och kvinnorollen. Eleverna ger däremot få exempel på att lärarna kopplar undervisningen till aktuella frågor eller att elever på eget initiativ har lyft frågor som relaterar till kunskapsområdet som läraren fångat upp i undervisningen. Enligt eleverna är lärare i vissa ämnen mer benägna än andra att ge utrymme åt elevernas frågor. Eleverna berättar att de visserligen har en möjlighet i vissa ämnen att lyfta frågor till diskussion i samband med att de pratar om nyheter i allmänhet, men att det sällan är frågor som har med kunskapsområdet att göra. Däremot händer det enligt eleverna att den typen av diskussioner kan uppstå under mentorstiden.

Undervisningen breddar och fördjupar inte perspektiv genom att använda annan personal med kompetens inom kunskapsområdet

Granskningen visar att skolans elevhälsa eller externa aktörer inte har varit en del i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

I intervjuer med lärare och elever framkommer enstaka exempel på att elevhälsan har varit inne i klasserna i relation till kunskapsområdet. Till exempel berättar en lärare att hen har använt elevhälsan som stöd när de skulle prata om pornografi i en klass med uteslutande manliga elever. Eleverna uppger visserligen att kuratorn besökte dem för att visa en animerad film om samtycke som de sedan diskuterade i klassen, men att detta var under ett mentorspass. Av intervjuerna och dokumentation om skolan från huvudmannen som Skolinspektionen har tagit del av framgår att skolan arrangerar olika temadagar med fokus på ämnen som omfattar valda delar av kunskapsområdet. Temadagarna innehåller bland annat besök från externa föreläsare och organisationer och omfattar områden som normer, hederskultur och machokultur, samt våld i nära relationer. Även elevhälsan har hållit i särskilda pass under temadagarna.

De elever som Skolinspektionen har intervjuat är genomgående positiva till dessa temadagar och uppger att fått nya kunskaper genom dem. Av intervjuerna framgår däremot att temadagarna saknar tydliga ämneskopplingar och att lärarna inte heller använder sig av det som föreläsarna tar upp på temadagarna i sin undervisning. Enligt lärarna säkerställer temadagarna att eleverna möter inslag som rör kunskapsområdet, vilket är bra eftersom alla lärare inte är bekväma med kunskapsområdet eller inte prioriterar det. Samtidigt uppger såväl lärare som rektorn att de har uppmärksammat en högre frånvaro bland eleverna under temadagar och schemabrytande aktiviteter. Enligt rektorn är det därför viktigt att kunskapsområdet även blir en del i ämnesundervisningen.

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen**Kunskapsområdet präglas främst av punktinsatser och får begränsat utrymme i gymnasiegemensamma ämnen**

Granskningen visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer är ett inslag i flera gymnasiegemensamma ämnen. Omfattningen av undervisningen skiljer sig dock åt mellan såväl olika ämnen som mellan olika program. Särskilt för eleverna på yrkesprogram blir undervisningen om kunskapsområdet begränsad.

I elev- och lärarintervjuer framkommer att det i viss mån skiljer sig åt mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program i vilken omfattning olika ämneslärare berör kunskapsområdet i sin undervisning. Lärarna berättar att kunskapsområdet förekommer i olika omfattningar i ämnena samhällskunskap, naturkunskap, biologi, religionskunskap, historia, svenska och engelska. Lärare i

religionskunskap berättar till exempel att undervisningen omfattar frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, relationer, olika religioners syn på kön, homosexualitet och sexualitet. I naturkunskap uppger lärarna att de i arbetsmomentet som rör sexualitet, samtycke och relationer tar upp frågor om samtycke och pornografi. Lärare i svenska och engelska berättar att delar av kunskapsområdet som exempelvis homosexualitet, normer och relationer främst hamnar i fokus när eleverna läser olika texter. Lärare som undervisar i ämnen som samhällskunskap och historia uppger dock att de inte tar upp kunskapsområdet explicit utan att de berör ämnen som könsroller, maktstrukturer och normer främst i samband med andra arbetsområden och då ofta i form av oplanerade diskussioner. Enligt några lärare finns det inte mycket utrymme i deras kurser att arbeta med frågor som relaterar till kunskapsområdet. Eleverna på de högskoleförberedande programmen bekräftar att undervisningen har haft inslag av kunskapsområdet i ämnen som svenska, engelska, religion och samhällskunskap, men uppger att det har varit mer omfattande i ämnen som inte är gymnasiegemensamma, såsom sociologi och psykologi. Eleverna som läser yrkesprogram berättar också att inslag om sexualitet, samtycke och relationer har förekommit i samband med att de har läst texter i svenska och engelska. Intervjuade elever ger annars en relativt samstämmig bild av att de inte berört kunskapsområdet särskilt mycket i undervisningen i de gymnasiegemensamma ämnena, utan att det huvudsakligen har förekommit under temadagarna. Enligt eleverna på högskoleförberedande program har de inte haft någon undervisning i sexualkunskap under varken år 1 eller 2. För eleverna som läser yrkesprogram är det först nu i år 3 som de ska läsa naturkunskap. De uppger att de i kursplaneringen har sett att det finns ett kommande arbetsmoment som direkt relaterar till kunskapsområdet.

Undervisningen ger inte eleverna en helhetsbild av vad kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer innefattar

Granskningen visar att det skiljer sig i vilken utsträckning lärarna arbetar för att synliggöra hur olika perspektiv på kunskapsområdet hänger ihop.

Av dokument från huvudmannen som Skolinspektionen har tagit del av framgår att skolan har en handlingsplan för hela kunskapsområdet. Planen beskriver såväl vad undervisningen i olika ämnen ska ta upp som de insatser som skolan har valt att placera i den övriga utbildningen. Enligt lärarna är det dock inte helt tydligt från person till person vem som ska göra vad och därför ser undervisningen också olika ut. Av elevintervjuerna framgår att lärarna inte synliggör utifrån sina respektive ämnen hur olika perspektiv inom kunskapsområdet hänger ihop eller vilken koppling föreläsningarna och arbetet under temadagarna har till undervisningen. Enligt eleverna skiljer sig undervisningens fokus på kunskapsområdet mellan lärarna och de uppger att en del lärare går mer på djupet medan andra lärare knappt tar upp kunskapsområdet eller främst berör

det i anslutning till andra områden. Av lärarintervjuerna framgår att det förekommer samarbeten i olika lärarpar eller inom vissa arbetslag, men att samverkan inom kunskapsområdet i praktiken är begränsad. Enligt lärarna är det framför allt tiden som styr och begränsar en eventuell samverkan, men även organisatoriska förutsättningar. Rektorn bekräftar i intervju att det ser olika ut mellan olika ämneslag hur benägna lärarna är att samarbeta. Ett par undantag som dock framkommer är en lärare som berättar om ett samarbete med i ämnet svenska utifrån ett kärlekstema och en annan lärare som beskriver ett programgemensamt samarbete om området pornografi mellan ämnet psykologi och kurser inom media.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Undervisningen innehåller i begränsad utsträckning möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön

Granskningen visar att undervisningen ger eleverna begränsade möjligheter att undersöka olika föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt och hur dessa kan påverka människors livsvillkor.

Eleverna och lärarna ger endast några exempel på hur undervisningen behandlat ämnen som könsnormer och skillnader mellan kön. Lärarna i samhällskunskap uppger att de främst kommer in på könsroller i samband med att de läser andra moment som individ och samhälle eller pratar om aktuella händelser som "Me too-rörelsen". Bland annat tar de upp normer som bestämmer vad män och kvinnor får göra och inte göra eller visar på statistiska skillnader mellan män och kvinnor när det kommer till löner, betyg och självmord. Lärarna berättar dock att det kan vara svårt att gå på djupet eftersom det är mycket som ska hinnas med i kurserna och att alla lärare i samhällskunskap förmodligen inte undervisar om könsnormer. I historia uppger lärare att könsroller framför allt blir aktuellt att prata om när eleverna läser om olika historiska epoker och att de då bland annat undersöker kvinnors begränsade handlingsutrymme. Även om några elever uppger att könsnormer och könsroller står i centrum för de texter som de har läst i svenska och engelska ger de en relativt samstämmig bild av att frågor om kön främst diskuteras i programgemensamma ämnen och under de temadagar som skolan arrangerar.

Eleverna får endast begränsade möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer som kan knytas till hedersrelaterat våld och förtryck

Granskningen visar att undervisningen ger eleverna begränsade möjligheter att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Av intervjuer med elever och lärare framgår att det i huvudsak är något som ingår i temadagar. Lärare uppger visserligen att de berör hedersrelaterade frågor i samhällskunskap 1b, men att det inte blir särskilt ingående. Enligt såväl lärare som elever tar de i ämnet religionskunskap upp arrangerade äktenskap

samt fysiskt och psykiskt våld i relationer. Några elever som läser samhällsvetenskapligt program uppger även att arrangerade äktenskap och hederskultur har stått i fokus för en ungdomsroman som de har läst i ämnet engelska, men detta gäller inte övriga elever. Lärare i naturkunskap uppger att hedersrelaterat våld och förtryck är ett känsligt och kontroversiellt ämne och att det kan vara svårt att diskutera frågor om heder eftersom elever kan reagera negativt när någon ifrågasätter deras sätt att leva. Eleverna ger få exempel på att hedersproblematik varit en del av ämnesundervisningen och berättar att det främst har varit en del i temadagar.

Eleverna har vissa möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier och andra sammanhang

Granskningen visar även att eleverna endast ges få möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang.

I intervjuerna med lärarna och eleverna framkommer få exempel på att eleverna har fått undersöka hur relationer och sexualitet framställs i medier och olika sammanhang. Elever på naturvetenskapligt program uppger att de i samhällskunskap har diskuterat sexualitet i förhållande till en bild där en kvinna gör reklam för läsk, men det gäller inte för elever på andra program. Eleverna ger visserligen några exempel på att de har pratat om reklam, men säger att det inte har varit utifrån hur kvinnor och män framställs. Lärarna i naturkunskap uppger att de berör pornografi i deras kurser, men att det också kan vara ett svårt ämne att prata om, särskilt i elevgrupper med uteslutande manliga elever. Lärare i andra ämnen uppger att de främst spontant kan komma in på området i samband med att de arbetar med andra arbetsmoment. Enligt eleverna har undervisningen inte omfattat frågor om pornografi. Ett par elever berättar att de i samband med fördjupningsuppgifter har haft en möjlighet att välja ämnen som till exempel berör sex och pornografi i relation till beroendesjukdomar, men att detta främst handlar om ämnen som eleverna aktivt väljer och inte är något som kommer alla elever till del. Utöver detta framkommer endast exempel på att pornografi har berörts under mentorstider och temadagar.

Undervisningen om samtycke är inte likvärdig

Granskningen visar att eleverna får möjligheter att utveckla sina förmågor att leva sig in i andra människors situationer och i viss mån utveckla förståelse för vad trygga och respektfulla relationer innebär. Undervisningen om samtycke är dock inte likvärdig mellan olika program.

I intervjuerna framkommer några exempel på undervisning som berör empati och relationer. Lärare och elever nämner framför allt ämnen som religionskunskap och samhällskunskap och att empati och relationer ofta blir en del i undervisningen när eleverna läser och analyserar texter i svenska och engelska.

En elevgrupp berättar dock att undervisningen främst fokuserar på det negativa och på vad man inte ska göra eller hur en destruktiv relation ser ut. Enligt eleverna behöver undervisningen bli mer nyanserad och belysa hur man vårdar en hälsosam och sund relation. Lärarna berättar att diskussioner om empati och relationer även är en del i mentorstiderna, vilket eleverna bekräftar. Enligt lärarna pågår även ett relationsskapande arbete i det dagliga mötet med eleverna. Utöver det har skolan avsatt en temadag som fokuserar på just relationer. Det förekommer dock delade meningar mellan intervjuade lärare och elever om de arbetat med området samtycke i undervisningen. Enligt lärarna pratar de om samtycke och samtyckeslagen i flera ämnen, däribland naturkunskap, samhällskunskap och engelska. Detta bekräftas av några elever på högskoleförberedande program, men inte yrkeseleverna. Lärare som undervisar i religionskunskap uppger att de talat om samtycke i samband med att undervisningen har handlat om sex inom äktenskap, arrangerade äktenskap och tvångsgifte. Merparten av de intervjuade eleverna berättar att de i huvudsak har behandlat samtycke under temadagar och mentorstider samt i viss mån också i programgemensamma kurser.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller generella insatser för att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat

Granskningen visar att lärarna har olika arbetssätt som syftar till att främja ett tillitsfullt och öppet klassrumsklimat och skapa trygghet inom ramen för undervisningen.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att det finns vissa inslag i de gymnasiegemensamma ämnena där eleverna får diskutera frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna uppger att de arbetar på olika sätt för att skapa ett gott klassrumsklimat och att det på skolan som helhet därför kan finnas olikheter i hur detta tar sig uttryck. Enligt lärarna är det viktigt med ett långsiktigt relationsskapande arbete för att eleverna ska vilja och våga delta i diskussioner. De berättar bland annat att de uppmuntrar eleverna att ställa frågor

och visar intresse för elevernas åsikter. Lärarna uppger även att de brukar bygga upp en progression i diskussionerna där de går från enklare ämnen till svårare, till exempel genom att först prata om kärlek och vänskap för att senare tackla frågor om sexualitet. Lärarna ger även exempel på hur de arbetar för att elever inte ska behöva känna att de själva står bakom en fråga eller ett påstående, bland annat genom att låta eleverna ställa eller besvara frågor anonymt och diskutera ämnen i mindre grupper innan de pratar om det i helklass.

I intervjuerna med lärarna och eleverna framkommer att det finns regler för hur eleverna ska vara mot varandra på lektionerna, till exempel att visa varandra respekt eller att inte avbryta varandra i diskussioner. Reglerna är inte specifika för frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer utan gäller generellt för undervisningen på skolan. De uppger dock att det inte finns någon samlad strategi på skolan om hur de faktiskt kan göra i undervisningen när de ska diskutera svåra och känsliga ämnen som rör kunskapsområdet. Enligt såväl lärare som elever är det generellt sett ett gott klassrumsklimat där alla elever som vill får komma till tals och eleverna berättar att det är sällan som diskussionerna blir laddade. Lärarna berättar dock att elevgrupperna på skolan ser olika ut och att det skiljer sig hur intresserade och delaktiga eleverna är i de diskussioner som rör kunskapsområdet samt vilken tolerans som finns för normbrytande beteende hos andra elever. Det finns lärare som uppger att det kan vara svårt att få till diskussioner om ämnen som elever uppfattar som pinsamma, obekväma eller personliga och så även i elevgrupper med uteslutande manliga elever. Enligt lärare kan frågor om heder och pornografi vara svårt att lyfta till diskussion. En lärare säger att även om det finns elever som har egna åsikter om till exempel hedersproblematik är det sällan som de vill lyfta dessa.

Undervisningen ger i olika utsträckning möjligheter för elever att reflektera över hur normer påverkar människors liv

Av granskningen framkommer att det skiljer sig mellan olika program i vilken mån eleverna får undervisning om hur normer kan påverka och begränsa människors liv och hur ofta eleverna får möjligheter att reflektera över detta.

Det framkommer i intervjuer med lärare och elever att undervisning om normer tar olika stor plats på olika program. I intervjuer med lärare och elever på högskoleförberedande program framkommer att det främst i svenska och engelska som undervisningen genom diverse texter tar upp normer som rör olika etniciteter, klasser och människor. Lärare uppger bland annat att elever har läst en roman som sätter homosexualitet i relation till minoritetsfolk. Elever på högskoleförberedande program berättar även att de i religionskunskap under år 1 pratade om HBTQ och relationer. Lärare i samhällskunskap berättar att det i huvudsak är i kursen samhällskunskap 1b som de diskuterar ämnen som hur normer styr handlingsutrymmen för män och kvinnor samt HBTQ-frågor, men

denna kurs läser inte yrkeselever. Enligt yrkeseleverna har normer främst behandlats under temadagar och/eller i programgemensamma kurser.

I intervjuer ger lärarna några exempel på hur de i undervisningen arbetar för att skapa en generell normmedvetenhet bland eleverna genom att vara medveten om sina ordval och använda sig av särskilda ord och begrepp som inte är genusbestämda, såsom "partner" i äktenskap eller "förande och följande" i dans i stället för "mannen och kvinnan". Andra metoder som lärare använder är att tillsammans med eleverna titta på vad bilder i läroböcker visar som norm eller att läsa texter och fundera över könet på en person. Till exempel berättar en lärare att eleverna fick läsa om ett rättsfall om en kvinnlig gärningsperson som många elever vid första anblicken uppfattade som manlig.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Uttryck för intolerans problematiseras inte i undervisningen

Granskningen visar att lärarna i olika omfattning och på olika sätt bemöter uttryck för intolerans och destruktiva jargonger, men att lärarna inte behandlar dessa uttryck inom ramen för undervisningen.

Lärarna säger att eleverna på lektionerna sällan ger uttryck för sådant som strider mot värdegrunden. I de fall lärarna har uppmärksammat oönskat beteende på lektionerna har de markerat mot eleven och följt upp det med samtal när det har varit nödvändigt. Enligt lärare är det viktigt att vara saklig och bemöta kommentarer som kan verka kränkande, för att frågan inte bara ska lämnas. En lärare säger att det kan få fel effekt om man bara säger vad eleverna inte får göra och att det därför är bättre att försöka hitta orsaker till att elever gör som de gör. Lärarna poängterar dock att negativa uttryck är sällsynta vilket bekräftas av intervjuade elever som uppger att i deras klasser råder tolerans och ett gott samtalsklimat.

I intervjuer med lärarna framkommer att det finns elever på skolan som kan ha en tuff jargong och ett hårt språk samt att det finns de som uttrycker homofoba kommentarer. Enligt lärarna saknas emellertid en gemensam strategi för att bemöta detta och att det därför är upp till varje enskild lärare att hitta sin egen metod. Lärare berättar att det ibland kan vara svårt att avgöra allvarsgraden i vissa kommentarer som elever använder, eftersom de elever som blir utsatta kan skratta med och på så vis ge sken av att de accepterar kränkningen. Lärarna berättar visserligen att de för diskussioner i personalgruppen om hur de kan hantera vissa saker bättre och att de också gemensamt har diskuterat vad som utmärker en kränkning. Inte heller framkommer att lärarna planerar och genomför sin undervisning om kunskapsområdet utifrån kännedom om eventuella uttryck för intolerans bland eleverna. Frågor av den typen blir i stället främst en del av mentorstiden. En lärare berättar bland annat att det finns en

machokultur i en elevgrupp som hen är mentor för och att det därför blir en hel del oplanerade diskussioner med eleverna om hur man ska vara mot varandra.

Elevdelaktighet

Undervisningen utgår sällan från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet

Granskningen visar att eleverna har begränsade möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

I intervjuer med elever och lärare framkommer att det är sällan som lärarna efterfrågar ämnen eller perspektiv som rör sexualitet, samtycke och relationer och som eleverna anser är viktiga att inkludera i undervisningen. En lärare som undervisar naturkunskap uppger dock att hen alltid brukar fråga eleverna vad de vill veta mer om innan de ska börja arbeta med kunskapsområdet. En annan lärare berättar att elever delvis får styra vad de ska lägga mer tid på i undervisningen, men eftersom det är mycket som ska hinnas med inom kursen så blir elevernas inflytande begränsad. Lärare i svenska och engelska berättar att eleverna generellt har möjlighet att välja vilka ämnen de vill fokusera på när de ska analysera texter, till exempel kärlek eller relationer.

Av elevintervjuerna framgår att eleverna generellt har möjlighet att påverka innehållet i kurser, framför allt i de programgemensamma ämnena. De uppger dock att detta sällan förekommer i fråga om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Några elever uppger att valda delar av kunskapsområdet kan finnas med som alternativ i fördjupningsuppgifter, till exempel våld i nära relationer eller pornografi. I dessa fall handlar det dock om ett aktivt val som eleven gör själv. I intervjuerna framkommer vidare att eleverna generellt får tycka till om undervisning och innehåll på temadagar i olika utvärderingar.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- genomför en undervisning om kunskapsområdet som är återkommande och aktuell och som är ett integrerat inslag under alla gymnasieår så att eleverna får en helhetsbild av kunskapsområdet

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Rektorn har även ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Läroplanen anger också att lärarna ska samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Lärarna ska också organisera och genomföra arbetet så att eleverna får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.² Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen.³ Det betyder att flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna.

Granskningen visar att kunskapsområdet inte återkommer i undervisningen under gymnasieåren. Undervisningen fångar endast till viss del upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet. Det förekommer att skolan bjuder in externa aktörer för att informera eleverna i samband med exempelvis temadagar, men detta sker inte kopplat till olika ämnen eller i syfte att bredda och fördjupa lärarnas undervisning om kunskapsområdet. I granskningen framkommer få exempel på strategier för att fånga upp frågor som eleverna möter i sin vardag och göra dem till en del av undervisningen. Granskningen visar också att lärarna inte samordnar sin planering för kunskapsområdet. Eleverna möter begränsade perspektiv gällande hur kunskapsområdet hänger ihop och sammantaget ger undervisningen eleverna få möjligheter till fördjupning genom att tillämpa olika perspektiv. Det leder till att eleverna inte får en helhetsbild av vad

¹ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

² Lgy 11, avsnitt 2.1 Kunskaper

³ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

kunskapsområdet innefattar. Genom att undervisningen utifrån kunskapsområdet är återkommande, att lärarna är lyhörda för eleverna när de vill lyfta aktuella frågor samt genom att använda kompetens från elevhälsan, annan personal eller externa organisationer kan lärarna bredda och fördjupa perspektiv i undervisningen. Om lärarna dessutom har kännedom om vad andra lärare undervisar om och hur de förhåller sig till kunskapsområdet kan de kollegialt närma sig detta tillsammans och därigenom skapa en helhet för eleverna samt ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att utforma undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer så att den integreras i de flesta gymnasiegemensamma ämnen samt är ett återkommande inslag under elevernas tid i gymnasieskolan. Rektorn behöver även ge lärarna förutsättningar att samarbeta med varandra genom exempelvis ämnesövergripande undervisning, i syfte att fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Lärarna behöver också hålla sig à jour med utvecklingen inom kunskapsområdet och därmed fånga vad ungdomar och unga vuxna pratar om, upplever och eventuellt också kan utsättas för. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer](#).

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersförtryck samt utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier

Läroplanen anger att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁴

Granskningen visar att eleverna i begränsad utsträckning ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till maktstrukturer som kan knytas till kön och hedersrelaterad problematik samt till hur sexualitet framställs i media och andra sammanhang. Undervisningen innehåller vidare få inslag som innebär att eleverna kan utveckla sin förmåga förstå betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. Genom att förmedla betydelsen av samtycke, omfatta maktstrukturer kopplade till kön och heder samt att utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika

⁴ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Gymnasieskolans uppdrag.

medier och sammanhang kan eleverna rustas med information, kunskaper och positiva värden för att ha trygga och respektfulla relationer nu och i framtiden. En sådan undervisning av hög kvalitet kan bidra till ett förebyggande arbete mot våld i ungas partnerrelationer.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att verka för att ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersförtryck och reflektera över exempelvis oskuldsnormer, begränsningar av handlingsutrymme och att hedersproblematik omfattar både kvinnor och män. Lärarna behöver även i undervisningen arbeta medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, däribland pornografi. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet samtycke och relationer](#) och [Skolverket Publikationsserier 2021 hedersrelaterat våld och förtryck](#).

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- utveckla strategier för att bemöta utspel och uttryck för intolerans och arbeta med insatser som hävdar de värden läroplanen anger

Läroplanen anger att läraren ska öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Vidare ska läraren planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska också uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling. Tillsammans med eleverna ska läraren utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.⁵ Vidare anger läroplanen att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism,

⁵ Lgy 11, avsnitt 2.2 *Normer och värden, Riktlinjer*

sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.⁶

Av granskningen framgår att det finns elever som på olika sätt uttrycker värderingar som strider mot de värden läroplanen anger. Lärarna fångar dock inte upp dessa uttryck för värdegrundsproblem för att kunna behandla dem inom ramen för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Genom att läraren har ett normmedvetet förhållningssätt och arbetar relationsstärkande samt använder sin kännedom om elever som på olika sätt uttrycker uppvisar intolerans i strid mot läroplanens värderingar, kan läraren i undervisningen skilja mellan personligt och privat och undvika att undervisningen förstärker normer som dominerar i skolan och i samhället.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att bemöta utspel och uttryck för intolerans bland eleverna samt förutsättningar att arbeta med insatser som hävdar de värden läroplanen anger. I detta arbete är det viktigt att läraren är en aktiv samtalsledare i klassrummet som styr och leder elevernas samtal, dels för att nyansera och utmana, dels för att se till att samtalen sker på ett tryggt och respektfullt sätt. Bland de mänskliga rättigheter som skolan ska förmedla och förankra respekt för finns åsikts- och yttrandefriheten. Det innebär att elever har rätt att ha åsikter som också står i strid med skolans värdegrund. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Publikationsserier 2022 Främja förebygga upptäcka och åtgärda](#).

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Läroplanen anger att det inte är tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.⁷

Granskningen visar att eleverna på skolan har begränsade möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna frågar sällan eleverna om vilka frågor och perspektiv inom kunskapsområdet som de anser vara viktiga att ta upp i

⁶ Lgy11, avsnitt 1 *Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet*

⁷ Lgy 11 avsnitt 2, *Skolans värdegrund och uppdrag, 2.2 Normer och värden*.

undervisningen. Genom att utgå från elevernas intressen, erfarenheter och tankar om kunskapsområdet kan lärarna göra eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen och att olika undervisningsaktiviteter bildar en helhet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att göra eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna behöver använda olika metoder för att få kännedom om elevernas kunskaper och förväntningar för att möta eleverna där de är samt fånga upp elevernas frågor och behov, även de elever som är mer tystlåtna. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Skolverket Publikationsserier 2015 Delaktighet för lärande](#) och [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet-samtycke-och-relationer Framgångsfaktorer i undervisningen](#).

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Indra Kullenberg, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Roger Persson. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Maria Hermansson och Marcus Rönnegård deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande och aktuell undervisning

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁸

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁹ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁰

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹¹ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹²

Av läroplanen för gymnasieskolans inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår också att en trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder.¹³

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de

⁸ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁰ 1 kap. 4 § skollagen.

¹¹ 1 kap. 5 § skollagen.

¹² Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

¹³ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Förståelse och medmännisklighet*.

grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och klart ta avstånd från det som strider mot dem.¹⁴

Av läroplanens inledande del framgår vidare att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Det framgår att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska också verka för att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Oavsett om utbildningen är förlagd till en arbetsplats eller äger rum i skolan ska den präglas av ett jämställdhetsperspektiv.¹⁵

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁶

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer anges att det är skolans ansvar att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, och har kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Varje elev ska ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor.¹⁷ Det anges vidare att läraren ska se till att undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att eleverna ges möjlighet att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet.

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Saklighet och allsidighet.*

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.*

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag.*

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Mål.*

Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val. Läraren ska även samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. I undervisningen ska läraren utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁸

Avseende normer och värden anges i läroplanen bland annat att det är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Det är också skolans mål att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.¹⁹ Vidare anges det att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa. Vidare ska läraren klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.²⁰

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren ska även uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det och låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vidare anges det också att läraren ska planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²¹

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.²² Elevhälsans insatser ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till insatser som rör skolan i dess helhet. Att elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare på skolan avser att förtydliga att elevhälsan, tillsammans

¹⁸ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Riktlinjer*.

¹⁹ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Mål*.

²⁰ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Riktlinjer*.

²¹ Lgy 11, avsnitt 2.3, *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

²² 2 kap. 25 § skollagen.

med lärarna, ska bidra med aktuell kunskap om elevernas fysiska, psykiska och psykosociala hälsa, om hinder för elevernas hälsa, lärande och utveckling och om de övergripande förutsättningarna för hälsa, lärande och utveckling på skolan. I arbetet kan elevhälsan i dialog med skolans övriga personal nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.²³

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²⁴

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser. Ämnesplanerna innehåller respektive ämnes syfte och vilka kurser som ingår i ämnet. För respektive kurs anges det centrala innehåll som undervisningen i kursen ska behandla. Vidare framgår betygskriterier för varje kurs som relaterar till det centrala innehållet i kursen och har en koppling till ämnesplanen som helhet. (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen, 1 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039].)²⁵

²³ Proposition. 2021/22:162, *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 157.

²⁴ Lgy 11, avsnitt 2.6, *Rektorns ansvar*.

²⁵ Bestämmelserna i 16 kap. 21 och 23 §§ skollagen har nya lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. 1 kap. 4 § gymnasieförordningen har en ny lydelse från och med den 1 januari 2024 genom förordning 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter d. 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.